ÇINARALTI

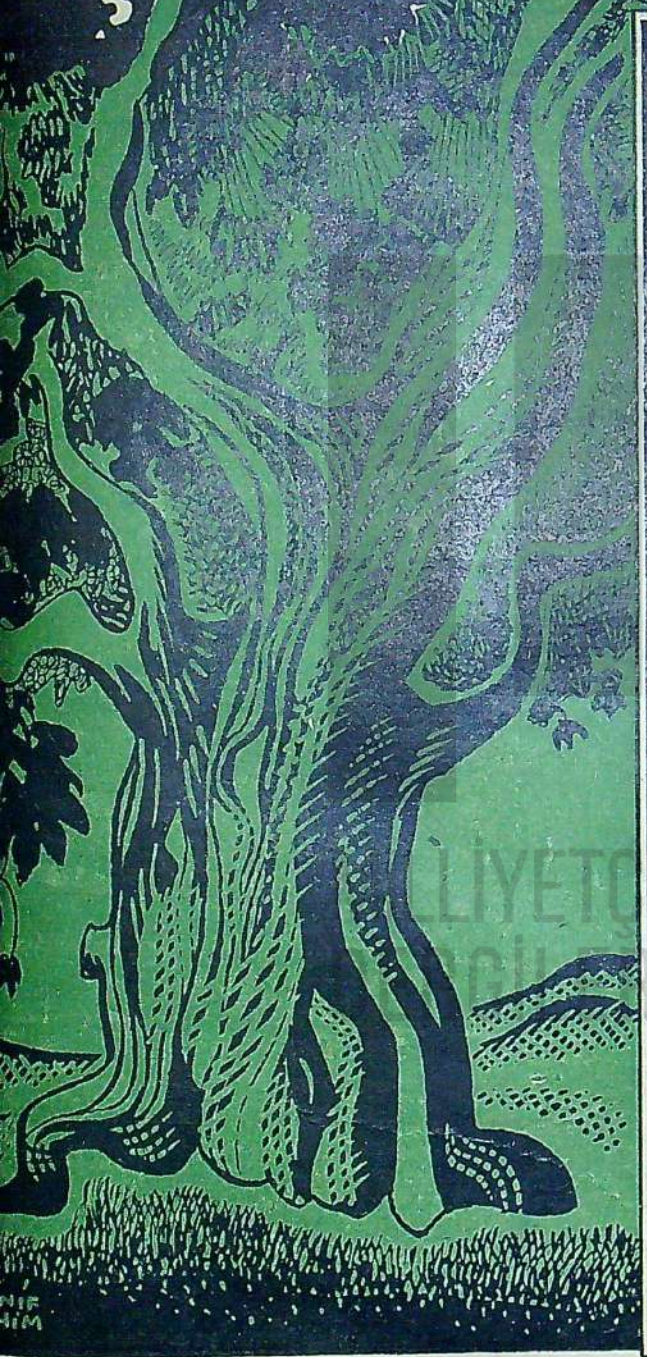

BU SAYIDA :

TÜRKLERDE BİLGİ
Dr. Mustafa Hakkı Akansel

GİDİYOR
(Şiir)
Orhan Seyfi Orhon

5 İNCİ YIL
(Şiir)
Zafer Arıkbağ

OSMANLI TARİHİNDE ISLAHAT RAPORLARI
Yazan: Adnan Giz

ARZU MÜDAFAA
Erdoğan Meto

SELÂM SÖYLE
(Hikâye)
O. S. O.

MEHMEDİN DUASI
(Şiir)
Halim Yağcıoğlu

DAĞLAR
(Şiir)
Hamdi Işıldı

81

HAFTALIK
FİKİR VE SANAT
MECMUASI

Sayı : 112
Kuruş : 15

TARİHTEN FIKRALAR

Toplıyan: Salâhaddin GÜNGÖR

Tarihteki bütün meşhur simaların, hükümdarların, sadrıazamların, vezirlerin, şairlerin, zarif ve nüktedan adamların bazı vak'alar üzerine söyledikleri nükteleri, fıkraları, şiirleri sahih ve mevsuk olarak bir araya toplıyan bu kıymetli eser

Yeni çıktı.

Fiatı 50 kuruş

Adres: İstanbul, Ankara caddesi Çınaraltı idarehanesi. No. 47

T. İŞ BANKASI

Küçük Cari Hesaplar

1944 İKRAMİYE PLÂNI

KEŞİDELER : 28 İk. kânun, 2 Mayıs, 25 Ağustos, 1 İk. teşrin tarihlerinde yapılır.

1944 İKRAMİYELERİ :

1 adet ARSA (Ankarada Kavaklıderede 1024 M² - İmar ada No. 254 Parsel No. 3)

1	»	2000	Liralık = 2000. —	Lira
3	»	1000	» = 3000. —	»
4	»	500	» = 2000. —	»
10	»	200	» = 2000. —	»
10	»	100	» = 1000. —	»
100	»	50	» = 5000. —	»
150	»	25	» = 3750. —	»
300	»	10	» = 3000. —	»

Türkiye İş Bankasına para yatırmakla yalnız para biriktirmiş ve faiz almış olmaz, aynı zamanda talihinizi de denemiş olursunuz.

YENİ ÇIKTI

ORHAN SEYFİ ORHON

Kulaktan Kulağa

Orhan Seyfi Orhonun günün vakalarına dair yazdığı fıkraları, istihzaları, hicivleri, tenkidleri bir araya toplıyan bu kitabı okuyunuz!

Fiatı 50 kuruş

Cumhuriyet Matbaası — İstanbul
Sahibi ve Neşriyat Müdürü:
Orhan Seyfi Orhon

NİÇİN Yeni Tokalon Pudrasını KULLANIYORUM

Prenses
ALLA TROUBETSKOY

Eşbabını anlatıyor :

- Onun bir çok cazip ve yeni renkleri vardır.
- O, bütün kullandığım pudralardan daha ince ve daha hafiftir.
- Ondaki hakiki çiçeklerin nefis kokusuna perestiş ediyorum.
- O, bütün gün sabit kalır Çünkü terkibinde başka hiç bir pudrada bulunmayan Krema köpüğü vardır.
- Yağmurlu, rüzgârlı havaya rağmen Yeni Tokalon Pudrası tenimi daima terü taze muhafaza eder.
- Eminim ki her ne bahasına olursa olsun bundan daha iyi bir pudra bulmak imkânı yoktur

15 İKİNCİTEŞRİN

MİLLÎ PİYANGO

Yeni tertip biletlerden alınız. Birinci ikramiye (50) bin, ikinci (20) bin liradır. Tam bilet (3) lira, yarım bilet (1,5) liradır.

ZENGİN OLMAK İÇİN EN GÜZEL FIRSAT!

Dr. ŞÜKRÜ MEHMET

(SEKBAN)

Gureba Hastanesi CİLD ve ZÜHREVÎ hastalıkları sabık hekimi.

Hergün saat 10 dan 16 ya kadar. İstiklâl Caddesi. Ankara apartıman 99

Telefon : 40916.

Konuşmalar

Bay Şemsi Belli:

— Alâkanıza, sevginize [illegible]andan teşekkürler ederim. Onlar, sizin gibi [illegible] dostlardan kazandığımız sevginin kefareti [illegible]dir. Ehemmiyet vermiye gelmez. İcabederse [illegible]hoşt!» diyen bir iki kelime yeter.

Bay M. Kenan Aytaç:

— Önce sizden ricam şu [illegible]ur: Bize bu kadar çok şiir yönermeyin. Y[illegible]azılarınızın içinden beğendiğiniz bir iki tane[illegible]sini seçip yollayın. Şiirlerinizden bir kısmın[illegible]ı okudum. Daktilo ile yazılanlar içinde he[illegible]nüz olgunlaşmış bir manzume yok. Meselâ:

Vatanıma hor baka[illegible]ını
Dostuma hançer v[illegible]uranı.
Ve iki yüzlü insan[illegible]
Mezarımda da affet[illegible]mem!

Kıt'ası, nazımdan ziyade [illegible]nesirdir. Bu fikir çok doğru olabilir. Fakat şiir[illegible] olmak için buna his, hayal, musiki de ilâ[illegible]e etmek, herkesin söylediğinden ayırmak [illegible]ve bir şahsiyet damgası vurmak lâzım. Yine [illegible]sizden bir misal daha talacağım:

Gel, sessiz kokunu içi[illegible]ne sindir,
Gel, ülküme yüksel, onu[illegible] sevindir,
Sevginle yıkanan kalbi[illegible]m senindir,
Dünya, baştan başa zul[illegible]met olsa da!

Burada artık nazım var. Bir şeyi terennüm etmek istediğiniz anla[illegible]şılıyor. İşte şiir burada başlıyor, yazının bun[illegible]dan evvelki şekli daha nesirden ayrılmamış, [illegible]sadece fikir veya söz halinde olanıdır. Bilmem, [illegible]ne demek istediğimi anlatabildim mi? Yazı[illegible]larınızı buna göre seçiniz!

Bay Ahmet Kargın:

— Şiirlerinizde nida ed[illegible]atları az kullanın. Biliyorsunuz ki, nidalar baza[illegible]n bir nida edatı bazan bir nida cümlesi hali[illegible]nde kullanılır.

Ey yaylânın dinmiyen, ey [illegible]coşkun suları!

mısra, şivemize uygun değildi[illegible]r. Bunun yerine:

Ey yaylânın dinmiyen coşk[illegible]un suları!

demek lâzım. Vezni tamamlar[illegible]mak için bir fazla nida edatı kullanılamaz. Ş[illegible]iirin içinden gelen sesi duyurabilmek için [illegible]nida edatı lâzım değildir. Bunu ntam tersine, nida edatlarını yerli yerinde kullanmalı. M[illegible]eselâ, şu mısranızda olduğu gibi:

Ah, seyrediyorum aşkımı serinde!

derseniz, mısranın güzelliğini bozmuş olursunuz. Burada (ah!) fazladır. Halbuki Fuzulinin şu mısraında ah, ne kadar yerindedir:

Ah, bilmem neyleyim yok bir muvafık rehnumûn!

Hâsılı, şiirde, ah çekmek zannedildiği kadar kolay bir iş değil!

Bay Hüsnü Sağlam Köseleci:

— İstemez, redifli gazeliniz çok eski tarzda. İçinde hoş şeyler de var. Muallim Naci, hattâ Andelip, Şeh Vasfi tarzında gazel yazmanın modası geçti.

Sen tabiî bir güzelsin, şık giyinmek istemez,
Yüzlerin bir sade gül kalsın boyanmak istemez.

(Yüzleri)n değil (yüzün) demek lâzım. Vâkıa, (iki yüzlü) kelimesinde yüzü cemi şeklinde kullanırız. Fakat bu tâbiz içindir. Çünkü insanın yüzü birdir. (Gitmek) ile (boyanmak) kafiye olmaz. Böylesine yarın kafiye derler. Eskiler, Türkçe kelimelere değer vermedikleri için Türkçe kelimelerden yapılmış kafiyelere de dikkat etmezlerdi. Bugün, asıl ehemmiyet verdiğimiz Türkçe kelimelerdir. Hece veznile yazdığınız şiirlerde ciddi ile mizah birbirine karışmış. Mizah tarzında yazılacak şiirler, çok ince, çok nükteli olmalı. Böyle olmayınca bir nevi lâubalilik hali alır, hoşumuza gitmez.

Taze göstermekçin hani pazarda
Boyanmış bir ata benzer halimiz.

At, boyanır mı? Boyansa bile bundan bahsetmek güzel değil!

Bay N. Gökcül:

— Bir mevzu bulmuşsunuz. Fakat bunu bir manzume şekline sokmak maharetini gösterememişsiniz. Nisbeten son kıt'a kusursuz:

Gün ufukta bir kordu,
Dağlar, yanan bir ordu,
Gözlerim arıyordu
Babamı Sakaryada!

Yazmak istediğiniz şiirin asıl mevzuu bu! Manzumeye şöyle başlıyorsunuz:

Tiz bir düdükle tiren
Dedi: Nen varsa ada.
Sana şeref getiren
Bu toprakta, kayada.

Bu kıt'anın birinci beytindeki (ada) [illegible]limesi yerinde değil. Ne demek istediği anlaşılmıyor bile. Çok çalışmalısınız.

Bay Ahmet Kayadibi:

— Daha çalışmanız lâzım. Yazmadan evvel çok okuyun. Bir çok güzel şeyler okuduktan sonra içinizden yazmak isteği geldiği zaman yazın. Sonra yazdığınızı tekrar okuyun, beğenirseniz, onu neşretmek isteyin. Yoksa, bir şey yazıp neşretmek hevesine kapılmayın. Bu sizin lehinize değil, aleyhinizedir.

Bay Hikmet Akbulut:

— Şiirlerinizi okuyorum. Güzel yazıyorsunuz. Şiir tekniğine vakıfsınız. Aruzu muvaffakiyetle kullanıyorsunuz. Fakat neden yeniliği, güzelliği bizim ruhumuza yabancı mevzularda aryorsunuz? Biliyorsunuz ki edebiyatta (Ekzotizm) denen bir şey var. Başka memleketlerin renklerini, güzelliklerini terennüm etmek. Bunun için daha ziyade şarkı seçilir. Halit Fahri Ozansoy epey müddet Hindistandan, Çinden bahsetti. Nihayet, kendi de, karileri de usandı. Bundan vazgeçti. Sizin de bundan vazgeçeceğinizi umuyorum. Bizim yurdumuzun güzellikleri taptaze duruyor. Onları biz terennüm etmezsek kim edecek. Uzaklara gitmiye hacet var mı? Kelebek şiirinizi bir daha beraber okuyalım:

Schiller

Arkadia'da bahar şarkısı

Her akşam ufuklarda «O» meltem!..
Lir sesleri, sırtlarda çobanlar!..
Her yaprağın üstünde «O» şebnem!..
Arkadia'dayım: burda bahar var.

Her yaprağın üstünde «O» şebnem
Parnass'dan akan sel gibi çağlar.
Bir neş'e dudaklardaki her nem.
Arkadia'dayım: burda bahar var.

Bir neş'e dudaklardaki her nem
Gökteki Phebus'un indiği anlar.
İçsin ne çıkar zevki elâlem.
Arkadia'dayım: burda bahar var.

İçsin ne çıkar zevki elâlem.
Billûr kadehimden «O» zamanlar
Dolsun yine tanrım şu piyalem
Arkadia'dayım: burda bahar var.

Dolsun yine tanrım şu piyalem
İçsin ne çıkar zevki elâlem
Bir neş'e dudaklardaki her nem
Arkadia'dayım: burda bahar var.

Hikmet AKBULUT

Bunun yerine Çamlıcayı, Boğaziçin, Anadoluyu yazsanız daha muvaffak olmaz mıydınız? Okuyanlar da daha çok zevk almaz mıydı? Ne dersiniz?

ÇINARALTI

Dilde, fikirde, işde, birlik

10 İkinciteşrin 1938

ATATÜRK'ÜN ÖLÜMÜ

10 İkinciteşrin perşembe günü Türk milleti Ebedî Şefi ATATÜRK'ü kaybetmişti. Bu millî matemi bütün genişliğile içimizde her sene aynı günde yepyeni duymaktayız. Türk milletinin acısını en yüksek bir ifade kudretile anlatan Büyük Millî Şefimiz İsmet İnönü'nün 21 İkinciteşrin 1938 deki Türk milletine beyannamesini millî duygunun en asil bir ifadesi olarak neşrediyoruz.

Büyük Türk Milletine;

Bütün ömrünü hizmetine vakfettiği sevgili milletinin ihtiram kolları üstünde ulu Atatürk'ün fâni vücudu istirahat yerine tevdi edilmiştir. Hakikatta yattığı yer, Türk Miletinin onun için aşk ve iftiharla dolu olan kahraman ve vefalı göğsüdür.

Atatürk, tarihte uğradığımız en zalim ve haksız ittiham gününde meydana atılmış, Türk milletinin masum ve haklı olduğunu iddia ve ilân etmiştir. İlk önce ehemmiyeti kavranmamış olan gür sesi, asla yıpranmıyan bir kuvvetle nihayet bütün cihanın şuuruna nüfuz etmiştir.

En büyük zaferleri kazandıktan sonra da Atatürk, ömrünü, yalnız Türk Milletinin haklarını, insaniyete ezelî hizmetlerini ve tarihe hakkettiği meziyetlerini ispat etmekle geçirmiştir. Milletimizin büyüklüğüne, kudretine, faziletine, medeniyet istidadına ve mükellef olduğu insaniyet vazifelerine sarsılmaz itikadı vardı. «Ne mutlu Türküm diyene» dediği zaman, kendi engin ruhunun, hiç sönmiyen aşkını en mânalı bir surette hülâsa etmişti.

Fena zihniyet ve idare ile geri bırakılmış Türk Cemiyetini, en kısa yoldan insanlığın en mütekâmil ve en temiz zihniyetleriyle mücehhez, modern bir devlet haline getirmek onun başlıca kaygusu olmuştur. Teşkilâtı Esasiyemizde ve bugün hizmet başında, irfan muhitinde ve geniş halk içinde bulunan bütün vatandaşların vicdanlarında yerleşmiş olan Lâik, Milliyetçi, Halkçı, İnkılâpçı, Devletçi Cümhuriyet, bize bütün evsafiyle Atatürk'ün en kıymetli emanetidir.

Ufulündenberi Atatürk'ün aziz adı ve hâtırası, bütün halkımızın en candan duygulariyle sarılmıştır. Memleketimizin her köşesinde ve bütün milletçe kendisine gösterdiğimiz samimî bağlılık, Devlet ve milletimiz için kudret ve vefanın beliğ misalidir. Türk Milletinin aziz Atatürk'e gösterdiği sevgi ve saygı onun için Atatürk gibi bir evlât yetiştirebilir bir kaynak olduğunu bütün dünyaya göstermiştir.

Atatürk'e tâzim vazifemizi ifa ettiğimiz bu anda, halkınıza, kalbimden gelen şükran duygularını ifade etmeyi ödenmesi lâzım bir borç saydım.

Milletler arasında kardeşçe bir insanlık hayatı Atatürk'ün en kıymetli ideali idi. Bütün dünyada ölümünün gördüğü ihtiramı, insanlığın âtisi için ümit verici bir müjde olarak selâmlarım. Bu sözlerim, yazılariyle ve toprağımızda şövalye askerleri ve mümtaz şahsiyetleriyle yasımıza iştirâk eden büyük milletlere, Türk Milleti adına şükranlarının ifadesidir.

Devletimizin bânisi ve milletimizin fedakâr, sadık hâdimi,

İnsanlık idealinin âşık ve mümtaz siması,

Eşsiz kahraman Atatürk!

Vatan sana minnettardır.

Bütün ömrünü hizmetine verdiğin Türk Milleti ile beraber senin huzurunda tâzim ile eğiliyoruz. Bütün hayatında bize ruhundaki ateşten canlılık verdin. Emin ol, aziz hâtıran sönmez meşale olarak ruhlarımızı daima ateşli ve uyanık tutacaktır.

REİSİCÜMHUR
İSMET İNÖNÜ

MİLLİ KÜTÜPHANE ANKARA

Yazan: Mustafa Hakkı AKANSEL

Türklerde Bilgi

• • • • • • • •

ürkler on beşinci yüz yıla kadar Avrupaya müsavi idiler – On altıncı z yıldanberi neden geri kaldılar? – Asrî bilginin temelleri nasıl tıldı? – Bir memleket ilimde nasıl ilerler? – Türk milletinin geleceğine itimadın sebebleri

— 1 —

Geçenlerde, sayın profesör Abdülhak Adnan Adıvarın : (Osmanlı ilim) isminde, çok emek olduğu belli olan bir kitabı B eserin, bence, gayet mühim eksiği vardır: Kitabın başına, (Umumiyetle Türklerde zekâ ve ilim ve medeniyet) ismile bir (giriş) konulmalı idi. Çünkü, bu eser, bu şekilde, Türklerin zekâsından ve ilme kabiliyetinden şüphe ettiriyor. Fransızcada (Tête de Turc) diye darbımesel bir söz vardır: (Kalın kafalı), ilme, medeniyete elverişsiz, mânasında kullanılır. Vâkıa, Avrupada, bunun doğru olmadığını anlamış olan şarkiyatçılar (müsteşrikler) vardır. Onlar, bu kanaati, Türklerin tarihile uğraşa uğraşa elde etmişlerdir. Fakat, bunların iki yüz senelik bir müddet zarfında hepsini bir araya toplasan, yüz kişiyi geçmez. Öte yandan ise, hâlâ, Türklerin kalın kafalı, medeniyete katılmıya istidadı olmadıklarına inananlar milyonlarla...

Adnan hoca, ilimde tarafsız olduğum diye, âdeta Türklere düşmanlık güdüyor. Önsözde şöyle yazıyor: (Arap ve Fars ilminin ekseriya Türk ırkından gelme olduğuna temas etmek istemiyorum, çünkü, bu dillerde yetişen âlimlerin ırkını tayin ve tespit etmek çok zor, âdeta imkânsızdır.) Bu fikir, bu fikrin, şöyle bir ilâve yapılabilir: (Arap ve Fars dilinde yazmış olan bilginler arasında Türk ırkından gelme insanlar dahi bulunabilir). Adnan bey, Türk ırkını boşuna methetmekten korkmadan, ve: (Cidalcıları mestetmek değil, hakikatin şuurunu vâzih ve berrak tutmak hedefinden uzaklaşmadan, pekâlâ böyle bir fikri yazabilirdi. Netekim. Adnan beyin eserinin on ve on birinci sahifelerinde Hacı paşa, eserini bu defa Arapça yazmayıp Turkçe yazdığından dolayı (özür diliyor). On dokuzuncu asra kadar, bütün Avrupa âlimleri ve filozofları da Lâtince yazmışlardır. Bu dünyadan gelip geçmiş en büyük fikir adamlarından biri olduğu muhakkak olan Ernest Renan, bir yabancı iken, şöyle yazmıştır: (Arap denilen filozof ve bilginlerin içinden pek azı aslen araptır. Bence, hakikî Arap olan yalnız bir kişidir. Bütün ötekiler, ya acemdir, ya, **Transoksiyan - Amuderyanın ötesindeki memleket - Mâhân'lıdır, İspanyoldur, Buhara, Semerkant**, Kurtuba, Sevilinyerli halkındandır.) (Nutuklar ve konferanslar, isimli kitabı, sayfa: 391)

Adnan hocanın kitabının (64) üncü sayfasında, Alman bilgini Kahle hakkında, şöyle bir fikir vardır : (Zaten, Kahle'nin, Pîrî reisin (kitabı bahriye) sinin me'hazlarını zikrederken kullandığı ifade hakikaten garipdir.) Adnan bey emin olsun, eğer Pîrî reis Alman olsaydı, Kahle gayet sarih ve heyecanlı bir lisan kullanırdı. Yine, sayın hocamızın eserinin (67) nci sayfasında, Babingerin, Pîrî kelimesinden garip bir mâna çıkararak, Pîrî reisin (dönme) olduğunu iddia ettiği yazılıdır. Eğer, Pîrî reis Almanyada doğmuş olsaydı, Babinger hiç te böyle bir mâna çıkarmıya kalkmazdı. Yine, hocamızın kitabında, (86) ncı sayfada, (sondan iki satır,) şöyle yazılıdır: (Mortdman, bu astronomun ilim seviyesinden ve kitaplarından, maateessüf asla bahsetmemiştir).

Biz, Adnan beyden, Kahle, Babinger, Mordtmann gibi, ilimde taraftarlık istemiyoruz, yalnız, Renan, Leon Cahun kadar (objektivite-tarafsız görüş) aramıya hakkımız vardır.

Bütün bunları yazmaktan maksadım, Adnan beyin şahsına hücum etmek niyeti değildir. Aksine, ben Adnan beyin seciyesine. ahlâkına hayranım. Benim gözümde de, seciye ve ahlâk, ilimden daha üstündür.

Bunları yazışımın asıl sebebi şudur: Fransada, üniversitenin dahi tünde bir ilim kurumu olan (İnstitut de France) üyesi ve eski Roma tarihi mütehassısı Jerôme Carcopino'nun 1939 da çıkan, (La vie quotidienne à Rôme à l'apogée de l'Empire-İmparatorluğun en parlak devrinde. Roma şehrinde günlük hayat) isimli çok kıymetli eserin (96) ncı sayfasında şöyle bir fikir okunuyor: (Pour lutter avec succés contre leurs maux, collectivités ont besoin de croire à leur avenir-topluluklar, kendi hastalıklarile muvaffakiyetle mücadele edebilmeleri için, **istikballerine inanmak, itimat etmek ihtiyacındadırlar**

O halde, yeis, ümitsizlik, (aşağılık duygusu) veren ve istikbale itimadı gideren her yayın, bir millet için zararlıdır.

***

Adnan hocanın eseri, yalnız (Osmanlı Türklerinde ilim) konusunu ele almıştır. Bütün Türkler ve bütün devirler bahis konusundan dışardadır. Onun için, Türklerde ilim, dolayısile zekâ bahsi konunun dışında kalmıştır. Kayzerling: (Tafsilât eridikçe ve silindikçe, ana çizgiler daha iyi meydana çıkar) diyor. Ch. Guye de: (Bakışın genişliği olayı yaratır: c'est l'echelle de l'observation qui crée le phénomene) diyor.

Adnan hocanın eserinin (48) inci sayfasında şöyle bir fikir vardır. Bu fikri, Prof. Akil Muhtar, 16 Eylül 1943 tarihli (Cumhuriyet) gazetesinde de, Adnan beyin bu eserinden, başka bir bakımdan haklı olarak, büyük bir sitayişle bahsederken, almıştır : (Şurada istitrat olarak söyliyelim ki, Mîrim çelebi, Şarkta, Batlamyus'un **Elmacesti**'si üzerine müesses malûmatla uğraşıp kitap yazdığı sırada, Garpta, Copernic, bin sene ilim âlemine hâkim olan bu Batlamyus sistemini yıkmıya uğraşıyordu).

Bu fikri, 1896 tarihinde, Paris'te, (İntroduction à l'Histoire de l'Asie, Turcs et Mongols, des origines à 1405- Asya tarihine giriş, Türkler ve Mogollar, baştan 1405 senesine kadar) ismile, Türkiyede pek çalınmış bir eser yayınlamış olan Leon Cahun şu tarzda ifade etmiştir (sayfa:503). Ben, bunu, 1 İkinciteşrin 1941 tarihli ve (13) sayılı (Çınaraltı) dergisinde çıkan (Zekâ) isimli yazımda aynen tercüme ve yayınlamıştım.

(Bu suretle, Orta Asyada (Rönessans) hareketi, ortaçağa yeniden başlamaktan başka bir şey olmadı. Avrupalılar, yeniden bulunan eski Yunanın ve ilkçağlar fikirlerinin kamçısı (yani tenbihi) ve gözleri kamaştıran tesirile, cür'etle, meçhule, serbest araştırmıya, isyana doğru atılırlarken, on beşinci yüz yıla kadar onlara müsavi olan Asyalılar (Les **Asiatiques, jusqu'au XVe siècle leurs égaux**), kemâli mütavaatla, ortodoks (sünnî) hilâfetin tasavvur ettiği mektebe sevkedildiler. Onlar, Araplar tarafından şekli değiştirilmiş olan Aristoculuğu, bir yenilik imiş gibi, keşfettiler. **Elmacestiye** geri döndüler, vatandaşları olan İbni Sînaya daldılar, Sâmânyân devrine, Türkçe olarak yeniden başladılar, yerlerinde tepindiler (**Toute leur activité intellectuelle, et ils en avient autant que d'autres-bütün zihnî faaliyetlerini ki - başkaları kadar buna mâlik idiler**, skolastik, hukuk, belâğat, ilâhiyat şeklinde sarfettiler. Büyük gayretlerle, onlar, Öklidi, Ptolemeyi, (Batlamyus), Galien (Câlinus) u, Hippokratı (Bukrat) yeniden teşkil ettiler; Eflâtuna dokunmıya ancak cesaret edebildiler; daha ilersine gitmek dinsizlik olurdu. Yavaş yavaş, din mensuplarının yardımile (İlâvem: Peygamberimiz, ilim, Çinde olsa bile onu gidin arayın, demişlerdir. Buradaki din mensuplarından maksat, cahil yobazlardır), yalnız âhiretteki necatlarını düşündüler).

İşte, görülüyor ki, bundan (47) sene evvel, bir yabancı Adnan beyin bu düşüncesini yazmış, fakat ayni zamanda, Türklerin zekâlarının, başka her hangi bir milletten aşağı olmadığını da ilâve etmiş, ve müspet ilimlerde neden geri kaldıklarını izah etmekle de, terakkiye götüren yolu göstermiştir. Böyle bir fikir yeis ve ümitsizlik vermez; aksine gayreti kamçılar. Tanınmış Fransız filozof ve tarihçisi H. Taine de, 1864 te yazdığı (Nouveaux Essais de Critique et d' Histoire - Yeni tarih ve tenkid denemeleri) isimli kitabında (Bûdilik) hakkındaki bir tetkikinde (sayfa : 258-314), en sonunda, şöyle diyor : (Bûdilik, Mogollar için, zayıf düşüren bir cerrahî ameliye gibi tesir etti. Mogollar, gürbüz bir küheylân gibi, sağa sola saldırıyorlar ve etrafındakilere ve kendilerine zararlı oluyorlardı. Bûdilik, Mogolların iki kol ve iki ayağından bir çeşit (kan alma) ameliyesi gibi tesir etti. Mogollar zayıfladı ve yumuşadı. Daha az faal ve daha çok tenbel oldular. Daha az yarattı-

(Devamı 15 inci sahifede)

Görüşler

NECİP FAZIL KISAKÜREK

Necip Fazıl Kısakürek, (Büyük Doğu) mecmuasında benim iç yüzümü meydana koyduğunu söylüyor. Bu yazıda ikide bir benden (bayımız) diye bahsetmek, benim için (bu şahıs) demek, ve her lüzumsuz şair sözünden sonra bir taaccüp işareti koymak gibi son derece aşağılık şeyler vardır. Neticede hakkımda bir hüküm veriyor: Ben, onun tasarladığı fiillere lâyık ruh şartları içindeymişim!

Bu sözlerinden dolayı Necip Fazıl Kısakürege gücenilemez. Çünkü ne yepsa, onu mesul tutamayız. Bunun için lâzım olan ehliyeti yoktur. Bir adam ki, Namık Kemal diye bir kitap yazar, şairin karısı Nesime hanıma: «Bu kadın kim? adı sanı ne? Onu niçin tanımıyoruz?» diye saçmalar. Türkçe öğretmeni yaparlar; profesör oldum diye herkese yayar. Avrupaya gönderirler, arkadaşının pasaportunu alır, onunla kendisini kumarhaneye kaydettirir. (Büyük Doğu) diye acaip bir propaganda mecmuası çıkarır, ötekine, berikine aldığı paraları cebinden çıkarıp gösterir. Nefis muhasebesi diye bir-anket yapar. Sual sormadığı bir profesörün ağzından cevaplar uydurup yazar.

Böyle birine gücenilir mi? Hayır, Necip Fazılın bu hususta imtiyazı vardır. İstediğini yazabilir, istediğini söyliyebilir, hakkımızda istediği gibi hükümler verebilir, hattâ bunu sokaklarda herkese bağıra bağıra ilân bile eder, ona bunun için darılamayız, gücenemeyiz, sadece güleriz ve... acırız!

Köydeki sevgiliye

Bana içten bakar, içten gülerdin,
«Eninde sonunda seninim» derdin,
Bekliyorum diye haber gönderdin,
Halbuki işittim elin olmuşsun.

***

Sırma saç üstüne tel duvak takmış,
İnce parmaklara kınalar yakmış
Acıyı, hasreti bana bırakmış
Kendin başka yere gelin olmuşsun

●

Suna boylum

olsam, senin için dürseler,
olsam, yollarına serseler,
olsam, kucağına verseler...

Suna boylum, dertlerinle oy beni!
Ayna oldum, al karşına koy beni!

me olup gözlerine çekilsem,
olup bostanına dikilsem,
rkı olup dudağından dökülsem..

Suna boylum, dertlerinle öy beni!
Ayna oldum, al karşına koy beni!

i oldum, gerdanına tak beni;
oldum, nefesinle yak beni;
i oldum, al gönlüne sok beni..

Suna boylum, dertlerinle oy beni!
Ayna oldum, al karşına koy beni!

Zafer ARIKBAĞ

YENİ ESERLER

TRABZON
Ve Havalisinde Toplanmış Folklor Mahsulleri

Bilâl Aziz YANIKOĞLU
Maarif Vekâleti sabık Hars Müdürü
Basıldığı yer: İstanbul Kenan Matbaası - 1943
Fiatı 2,5 lira.

Maarif Vekâleti sabık hars müdürü kıymetli dostum Bilâl Aziz Yanıkoğlu 1925 te Trabzon ve havalisinde topladığı mani ve bilmeceleri (Trabzon ve havalisinde toplanmış Folklor malzemesi) adlı bir kitap halinde neşretti.

Türk milletinin iç bünyesini teşkil eden manevî varlığını tanımamız için (Folklor) tetkiklerinin değeri hakkında fazla söz söylemek lüzumsuzdur. Bizim varlığımızın asıl kökleri buradadır. Milletimizin büyük fırtınaların karşısında yıkılmaktan ve dağılmaktan kurtuluşunu bu köklerin genişliğine ve derinliğine borçluyuz. Bir millet olduğumuzu oradan anlıyoruz. Aramızdaki müşterek bağları o yapıyor. Fikir ve siyaset adamlarımızdan san'atkârlarımıza kadar yürüyecekleri yolun en doğru veçhesini o gösterecektir.

Bay Bilâl Aziz'in şu çok doğru sözlerini kitaptan alıyoruz:

«Yeni Türkiye Cumhuriyeti rejimi, en esaslı umdeleri arasında milliyetçilik ve halkçılığa gayet mühim bir yer vermiş bulunuyor. Filhakika bugüne kadar olan bekamız ve istikbalimiz halkın maddî ve manevî varlığına dayanır. Türklüğe benliğini veren, binlerce senedenberi muhafaza edegeldiği ve babadan evlâda miras bıraktığı kültürü olmuştur.. Türk milletine hükmedenler tarafından o kültür zaman zaman zayıflatılmak istenmiş, kasden unutulmıya çalışılmış ve körletilmiş, fakat hiç bir zaman öldürülememistir. Millî rönesans devrini yaşadığımız şu sırada hamle kudretini, bilhassa; bu halk kültüründen alacağımıza kani bulunuyoruz.

Yabancı billetlerde de bu böyle olmuştur. Millî şuur, millî araştırmalardan doğar. Bunun için Türk üniversitesinden ve ilim müesseselerinden beklenen yalnız mütercimlik değil, beynelmilel ilmî metotlarla, Türk antropolojisini, Türk etnoğrafyasını, Türk folklorunu, Türk tarihini, Türk san'atini araştırıp muhallet eserler meydana koymak, müspet ilimler alanında da yurdumuzun madenlerini, nebatlarını, hayvan cinslerini, hülâsa taşını, toprağını, havasını, suyunu tanıtmaktır. Bunu yapabildiği, kimsenin bilmediği meçhulât diyarından ülkeler fethettiği ve kendisine millî ilimler yarattığı nispette, onlar hayat hakkına sahip olacaklardır.

Türklük beşeriyetin asîl bir uzvudur. Onu tanımak ve tanıtmak beynelmilel ilim sahasında payımıza düşen ödevi yapmak demektir.»

Bay Bilâl Aziz Yanıkoğlu buna şu çok isabetli görüşünü ilâve ediyor:

«Bu mevzularla uğraştıkça on sekiz milyonluk küçük bir ırk olmadığımızı, Türk halkının maddî ve manevî kültürünün hiç bir milletinkinden aşağı sayılmaması lâzımgeldiğini öğreniyoruz.»

Bizim manilerimiz İspanyol edebiyatının romansları gibi bir milletin bütün hayat ve âdetlerini, bütün tarihini içine alan bir nazım nev'idir. Orada Türk halkının yaşayışını görürüz. Kederlerini, sevinçlerini buluruz. Tahassüslerinin her çeşidi o-

MİLLİYET DERGİSİ

radadır. Ayrılıklar, buluşmalar, nişanlanmalar, askere gidişler, fikir, göz yaşları, iç çekişler, nüktedanlıklar, çapkınlıklar; hayaller, her şey. Millî hissiyatımıza dokunan her vaka için maniler yakılır. Bazan içlerinde çok ince duygular vardır:

Derelerde saz olur,
Gül açılır yaz olur,
Ben gülüme, gül demem,
Gülün ömrü az olur.

Bazan da güzelliğe karşı pek derin bir hayranlık taşır:

Baba, der, kalk gidelim,
Çubuğun yak, gidelim,
Güzele doymak olmaz,
Yüzüne bak, gidelim.

Bütün hayat motiflerimizle, ifade tarzlarımız bir çok inceliklerile bu manilerin içindedir: Meselâ bir maninin, şu ilk beytine bakın:

Pencereden el eder,
Küpeler gel, gel! eder.

Halka mahsus tâbirler, mahallî şîveler, karşılığını aradığımız bir çok kelimeler için de bu maniler geniş bir kaynaktır.

Bay Bilâl Aziz Yanıkoğlu, Trabzon ve havalisi manilerini ilmî transkripsiyonla kaydetmiyor, ama, kendisinin de söylediği gibi bugünkü alfabemizle, mahallî şiveyi aslına çok yakın bir tarzda göstermiş oluyor.

Kitabın bir hususiyeti de çok derlitoplu olmasıdır. Müellif, Trabzonun şive hususiyetlerine dair okurlarına pek faydalı malûmat verdikten sonra topladığı 800 küsur maniyi alfabetik tarzda tertip ediyor, ondan sonra bilmeceler geliyor.

Bay Bilâl Aziz Yanıkoğlu'na, bu değerli eseri millî kütüphanemize kazandırdığından dolayı teşekkür ederken bu mani ve bilmecelerden birkaç tanesini de örnek olarak aşağıya alıyoruz:

Ah gürgen, beyük gürgen
Seni kimiydi diken?
Askerluktur, askerluk
Benüm boynumu büken

Arkasından aşağa
Saçları düğüm düğüm
Zigananun içine
Sığarmisun sevdigûm?

Asker ettiler beni
Kuram çıktı Yemene.
Sol taraftan vuruldum
Kanım aktı çumene.

Dabaga koydum nari
Ağladum zari zari.
Gurbetlere yolladum
Beyuk buyuklu yâri.

Kaşlarun karasına
Gir boynum arasına
Seni melhem dediler
Yüregüm yarasına

Orak ayı güneşi
Yaktı tepecügumü.
Ey gız senin bubana
Seyret yapacagumu!

Peştemalun iyisi
Erizede dokunur.
Beyaz cöksün üstüne
Yazı yazsam okunur.

BİLMECELER :

Allah yapar yapısını
Bıçak açar kapısını
— Kabak —

Bin bir çiçek
Bir lâle.
— Yıldızla ay —

Bir tabak nar
Etrafı akar
Buyursun hünkâr
— Mangal ve ateş —

İz idik, biz idik
Otuz iki kız idik
Kıran geldi,
Hep döküldük.
— Dişler —

Mesel, mesel malı mesel,
Dil oynar, damak keser.
— Makas —

O. S. O.

SEÇME SÖZLER

★ Nankörler seni hiddetlendiriyorlar. Sana iyilik edenlere karşı her zaman şükran ile mukabele edip etmediğini biraz vicdanına sor. Sénèque

★ Şükran ve minnettarlık gösteren fakire raslayışımda onun serveti olsaydı hiç şüphesiz cömert ve alicenap bir adam olacağını düşünürüm.
SWİFT

★ Nefsine hâkim olacak kuvveti olan büyük şeyler yapmıya namzettir.
MASSİLLON

★ Daima eğlence bir zevk olmaktan çıkar.
VOLTAİRE

★ Her bilgi müşahede ve tecrübenin muhassalasıdır.
SAİNTE - BEUVE

★ Bütün büyük keşif ve icatlar şairane bir düşüncenin silinmez izini taşırlar. İbda etmek için şair olmak lâzımdır.
M. BATAİLLE

★ Fazilet şan ve şerefe müreccahtır.
VAUVENARGUES

★ Fazilet, azim ve iradenin tabiate galebesidir.
KANT

★ Fazilet, ruhun afiyetidir.
JOUBERT

★ Faziletin en hakikî alâmeti insanın kendi nefsinden memnun olmayışıdır.
PLAUTE

★ Hesaba istinat eden fazilet, ahlâki düşkünlük alâmetidir.
JOUBERT

★ Kendini solucan yerine koyan adamın sonunda ezilmekten şikâyete hakkı var mıdır?
KANT

★ Boş bir adam kendi kendisinin leh ve aleyhinde bulunmakta bir menfaat bulur; mütevazi bir kimse ise kendinden hiç bahsetmez.
La Bruyére

★ Bazı hareketlerin icrasının imkânsızlığına ne kadar az inanılırsa insanın başarabileceği şeyler de o nispette çoğalmış olur.
MALESHERBES

★ İnsanın eseri, bilgisi, hattâ dehası olabilir de karakteri olmıyabilir.
LACORDAİRE

5 inci yıl

m beş yıl önceydi.. Eridi, g tti,
içimi bin parça etti,
ne kahramandı.. O ne yiğit i,
e yapsam.. Ne desem.. Alı anlata-
mam
re sığmaz bir devdi A am.

***

rudu bağımız.. Soldu gül imüz,
ağzımız.. Sustu dili miz,
ndü ocağımız.. Çöktü beli miz,
keder le dağlattı bizi.
e inletti.. Ağlattı bizi

***

uşsa... Çağlayan bir sel s anırdım,
Şahlanan bir yel sa nırdım,
vran olur, haykel s anırdım,
bakısı yama n.
da rasgelmez ciha n.

***

Atam... Ne kadar, yüceyı iş bah-
tın,
gönlüne, kurulmus t ahtın,
ın ufkuna, gerilmis adı ,
sene değil a.. Gecse asırla r.
öl nez hâtıran, kalblerde y aşar.

***

aferim» ne kadar karaymıs vazın,
rusun ilhamım. kırılsın sa zım,
unda ölem.. Haktan, bud ır niva-
zım,
!. Tanrım gerçek et, sen bu arzu-
mu,
yken ak eyle. alın yazım ı..

Zafer ARIK BAĞ

Yazan: Adnan GİZ

Osmanlı Tarihinde Islahat Raporları

Üçüncü Selim zamanında, memleketin en büyük ricali tarafından devletin ve ordunun ıslahı hakkında verilen lâyihalar

Birinci Abdülhamit'in Üçüncü Selim'e miras bıraktığı harb esnasında Yeniçeri ordusunun gösterdiği düşüklükler bu askerin eski satveti korumak şöyle dursun dahilî bir isyanı bastırmaktan bile âciz olduğunu bir kere daha meydana vurmuştu.

Yeniçeri Beratları esham ve tahvilât gibi alınıp satıldığından binlerce kişi ocağa kayıtlı olarak ülûfe alıyor ve bir harp çıkınca bunlardan ancak üçte biri sefere gidiyordu. On bin ocaklı ile savaşa giden bir kumandan yoklamada dört bin ocaklı bulabilirse kendini mes'ut sayardı. Harbe gidenler de sulh zamanında hamamcılıktan, hamallığa kadar muhtelif işlerle mesgul olan tâlimsiz, cahil çapulculardı. Henüz İstanbulda iken kahvelerde «cümlemiz dalkılıç olur Kızılelmaya dek gideriz» diye atıp tutar, fakat Kızılelma şöyle dursun daha Rusçuk yolunda iken kaçmıya başlarlardı. Defterleri yoklıyarak mevcut olmıyan isimleri silmek; bu öyle muhataralı bir işti ki böyle bir «Emri azîmi» başarmak değil düşünmek bile hemen ölmeyi göze almak sayılırdı. Ancak Kemankeş Kara Mustafa paşa Dördüncü, Murattan aldığı hızla defterleri yoklayıp binlerce zorbayı defterden silmişti. Birinci Abdülhamit zamanında genç ve enerjik sadrazam Halil Hamit paşanın da böyle bir işe girismek istemesi felâketine sebep olmustu. Şimdi birbirini kovalıyan mağlûbiyetlerin ordunun geriliği ve garbın harp fenninde yarattığı bütün yeniliklerden uzak bulunması yüzünden husule geldiğini hemen bütün vezirler, ulema hattâ gösterişte yeniceri kocaları bile kabul ediyor, fakat bu fenalıkların nasıl düzeleceğini hiç kimse kestiremiyordu. Hakikatte Üçüncü Selim samimî bir arzu ile memlekette bir cok yenilikler yapmak istiyordu. Fakat ne kendi bilgisi, iradesi ne de etrafındakilerin bilgi ve diraveti böyle bir inkılâbı basarmıya kâfi değildi. O mazide bu vola girmek istiyen devlet adamlarının ne zorluklarla karşılastıklarını, hattâ nasıl mahvolduklarını pek iyi biliyor ve böyle bir tehlikeyi önlemek için yapılacak ıslahatın hic olmazsa bütün devlet ricalinin düsünce ve elbirliği ile yapılmasını uygun görüyordu. Bu düşünce ilediı ki 1793 yılında bütün askerî, mülkî erkana basvurmus, memleketin düzelmesi ve bilhassa ordunun ıslahı için ne yapmak lâzımgelirse düşüncelerini acıkca yazıp bir lâviha halinde vermelerini emretmişti. Hattâ ordu henüz Silistirede iken Sardar-ı Ekrem Koca Yusuf pasaya gönderilen hattı hümayunda «Nizamı devlete dair herkesin vereceği lâvihaların dikkatle incelenmesinden sonra ittifakla secilen fikirlere bundan böyle devlet nizamları arasında yer vermek istediğini» isaret ederek «her ne şekilde olursa olsun süsüncelerinden dolayı kimsenin mes'ul tutulmıyacağını, herkesin din ve devlete faydalı bulduğu her fikri açıkça yazabileceğini» bildirmişti. Bu tarihten itibaren başta Sadrazam Koca Yusuf paşa olmak üzere devrin en meşhur şehsiyetleri kendi düşüncelerine göre bir lâyiha yazıp saraya takdim ettiler. Bu

yihaların hülâsaları sonradan bir araya toplanarak bir risale halinde neşrolundu.

Bu lâyihalar, Osmanlı imparatorluğuna ait bütün köhne usullerin artık tevil ve destek kabul etmez bir şekilde çökmiye başladığı ve Avrupadaki irfan üstünlüğünün soğuklukla olsa dahi itiraf edildiği bir devirde en şöhretli ve nüfuzlu zevatın memleketin ve ordunun ıslahı hakkında neler düşündüklerini göstermek bakımından dikkate şayandır.

Şimdi bu lâyihaları verenlerle yazdıkları fikirlerin en kısa bir hülâsasını gözden geçirelim:

1 — SADRAZAM GÜRCÜ YUSUF PAŞA :

(Devrin en meşhur veziri. İki defa sadrazam olmuş, henüz verdiği lâyihanın hülâsası alınmadan sadaretten azledilmiştir.) — Düşüncelerinin hülâsası: Ocağın eski nizamlarının ihyası. Münasip şehirlerde humbarahaneler ve tophaneler kurulması. Anadolu ve Rumelinden o tarihe kadar ocağın semtine uğramamış on, on iki bin kadar çocuk toplanarak bunların askerî talim ve terbiye ile yetiştirilmesi, topçuluk ve humbaracılık fenninin öğretilmesi. Ayrıca diğer ocakların yeniden efrat alınarak bunlar da garp usulünde yetiştirilecek ve bir harp zuhurunda ordunun hiç olmazsa üçte biri talimli askerden teşekkül edecektir. Bundan başka taşralarda yeniden nüfus sayımı yapılarak bir evde bulunan iki ve üç erkekten biri (tüfekçi) namile valilerin maiyetine asker yazılacaktır. Tüfekçiler haftada iki gün talim yapacak ve ayda bir kere teftiş olunacaklardır. Taşrada bulunup yeniçerilik iddia edenler ya İstanbula gelip ocağa dahil olacak, yahut da kayıtları silinecektir. Yeniçeriler haftada iki gün Kâğıthanede ve baruthane civarında talim yapacak ve eski acemi oğlanlar mektebinin usul ve nizamları yeniden tatbik olunacaktır. Taşradaki delil tayfası harpte bir ise yaramadıktan başka kövlülere de pek ziyade zulmettiklerinden lâğvedilmelidir.

Osmanlı devletinin en gaileli bir devrinde iki defa sadaret ve baskumandanlık makamına gecen Yusuf pasa sanki Kanunî devrinde yasıyormuş gibi devşirme usulünün yeniden tatbikını teklif etmiştir. Eskiden, imparatorluğun istilâ devirlerinde yeniden zaptolunan ülkelerde ahalinin çocuklarile, esirler toplanarak yeniçeri ocağına alınırdı. Şimdi ise yeni ülkeler fethetmek şöyle dursun eski eyaletler bile elden giderken devşirme usulünün ihyası için doğrudan doğruya Anadolu ve Rumelideki yerli çocukların cebren toplattırılması lâzımgeliyordu ki bu da kolay kolay tatbik olunur bir dâva değildi. Tatbik olunsa dahi bu asırda faydalı olamazdı.

2 — TATARCIK ABDULLAH EFENDİ.

(Rumeli sadareti payelilerinden. Devrin en hatırlı âlimi. Yâzdığı lâyiha o zaman pek meşhur olmuştu.) Dokuz bendle bir hâtimeyi havi mufassal lâyihasında bilhassa askerlik işleri için şu tavsiyelerde bulunuyor: Evvelâ bir âkıl, müdebbir ve iş görücü yeniçeri ağası, beş on ocak ağası secilerek bunlar vasıtasile «Devleti Aliyye bundan böyle yeniçeri ocağının Sultan Süleyman zamanındaki itibarını iade edecek, yeniçeri zümresini diğer zümrelerden üstün tutacak» tarzında sözlerle yeniçerileri yola getirmek. Sultan Süleyman usulüdür, diye onları tekrar talim yapmağa, «Ateşfeşanlık fennini» tahsil etmeğe alıştırmak. Sonra Hıristiyan devletlerinin fününu harbiyeye dair bütün yeni eserlerini tercüme ederek talim ve ateşbazlık usullerini tatlılıkla askerlere öğretmek. Ocak sergerdelerini okşayarak, taltif ederek şevk ve isteklerini arttırmak. Harp fenninе ait eserleri tercüme ettirmek, garbın askerlik sahasındaki terakkilerini memlekette tatbik için ya Müslüman olmuş ecnebilerin kullanılması yahut da Sultan Mustafa zamanında İstanbula gelen Fransız zabitlerinden Tot gibi askerlik mütehassıslarının ve sanayii harbiye muallimlerinin İngiltereden, Fransadan ve diğer Hıristiyan devletlerden bol para verilerek getirilmesi lâzımdır. Bunlar İs-

(Arkası 11 inci sahifede)

GİDİYOR!

— Atatürk'ün tabutu arkasından —

Gidiyor, rasgelemez bir daha tarih eşine;
Gidiyor, on yedi milyon kişi takmış peşine! !

Gidiyor, sonsuz olan kudreti sığmaz akla;
Gidiyor, göğsünü çepçevre saran bayrakla.

Gidiyor, izleri üstünde birikmiş yaşlar;
Gidiyor; yerde kılıçlarla, eğilmiş başlar!

Gidiyor, harbin o en korkulu aslan yelesi;
Gidiyor, sulhün ufuklarda yanan meş'alesi...

Yine bir devr açacakmış gibi en başta o var,
Hıçkıran seste o var, sessiz akan yaşta o var...

Siliyor ruhunun ulviliği fânî etini,
Çiziyor ufka batan bir güneşin heybetini.

Büyüyor gökten inip toprağa yaklaştıkça;
Büyüyor, gitgide gözlerden uzaklaştıkça.

Orhan Seyfi ORHON

MİLLİ KÜTÜPHANE ANKARA

Gece ve sokaklar

...en karanlıkta, pencerenin göğsünde
...enin bağrına ok gibi dalar gölgeler..
...i birer ah titrer yıldızların gözünde
...sta kaldırımları deşip yalar gölgeler...

...mis bir terennüm sanki ayak sesleri;
...bi uzun gecenin nabzı bunda,
...alıp sabır verir zamanın nefesleri,
...katmerleşir bu an rüyaların koynunda!..

...up düşer sesler tüy gibi bu kara sele,
...alı adımlarla her taşın kalbi atar!..
...ziyor kaldırımlar nüzul inmiş bir bele :
...umuyor geceyle onlar sabaha kadar...
...umuyor geceyle onar sabaha kadar...

Turgut TONGUÇ

o

Kurban olayım dadaş!

Mert sazının teline
Kurban olayım Dadaş.
O eşsiz emeline
Kurban olayım Dadaş..

Doğru yolda izine,
Erlik akan yüzüne,
Verdiğin her sözüne
Kurban olayım Dadaş.

Erkekçe gidişine,
Doğru, dürüst işine,
«Ter» in kokan aşına
Kurban olayım Dadaş..

Oynadığın (bar) ına, (*)
Yiğitlik damarına,
Sırmalı şalvarına
Kurban olayım Dadaş..

Şöhretine, şanına,
Bozulmıyan kanına,
Sarsılmaz imanına
Kurban olayım Dadaş..

Rıza ÜMİT

(*) Bar: «Şaman» Türklerinden biri ...n edegelen ritmik bir oyun.

DÜŞÜNCELER

Aruzun Müdafaası

Yazan: Erdoğan METO

◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆

Birçok noktalarını doğru ve haklı bulduğumuz bu yazıyı neşrederken, bu mevzua dair düşündüklerimizi de söylemek hakkını muhafaza ettiğimizi ilâve etmeğe lüzum görüyoruz. Pek yakında bu bahse dair fikirlerimizi biz de yazmak istiyoruz.

— ÇINARALTI —

◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆

Türkçülük cereyaniyle muvazi olarak inkişaf eden hece vezni, edebiyatımızda, sadeliği, lisana intibakı, ve biraz da kolaylığından, gitgide şiirimizin yegâne ifade tarzı olmaktadır.

Şiir kıymetinin vezin tefrikleriyle hiç bir alâkası olmamasına rağmen, birkaç yüz yıldanberi harsımızın hece kadar öz ifadesi aruza da, o, Fuzuliler, Nedimler, ve nihayet Y. Kemaller elinde türkçeleşen aruza, lâyık ehemmiyetini vermeliyiz.

Çünkü onun çeşitli kalıpları içinde, Türk şairi, Parnassiens'ların hırsla aradıkları kelimeler musikisini bir çırpıda bulmuştur.

Çünkü Nef'idenberi sürüp giden, şiirimizin âhenk an'anesi, veznin muntazam temposile Türkçe kelimelerin sertliğini eritmiş, dilimize kâh bahar tasvirlerile bülbül sesleri, kâh harp tasvirlerile kılıç şakırtıları getirmiştir.

Aruz o kadar millîdir ki, en halis halk şairleri, en büyük mutasavvıflar, bir Yunus Emre bile, onu zamanında ve yerinde kullanmıya tereddüt etmemişler, bundan halk edebiyatı namına hicap değil, şeref duymuşlardır.

Ve nihayet, artık kullanılacak mevzulara göre de ayarlanabilen bu vezin, en yüksek kemaline ermiştir. Bir «mefâîlün» sesindeki kubbe uğultularını, bir «fâilâtün» sesindeki vekarı, o, Haşimin sevdiği «Mef'ûlü mefâîlü feûlün» kalıbındaki hazin şiiriyeti, bilmeden, kullandıkları kelimelerin silsilesinde bir âhenk sezdikleri anda taklit eden en büyük hece şairlerimiz de bunu ispat ederler..

Boileau, «Art Poétique» inde şaire her an yazdığını iyileştirmiye çalışmasını, her an üzerinde uğraşmasını tavsiye eder. Fransız edebiyatında, 6+6, 4+4 şeklinde sürüp giden vezinler arasında, zorluk her halde içüde değil, kelimelerin seçilişinde kullanılışında olsa gerektir. Boile eğer aruz bilmiş olsaydı, mevzua uygun kelimelerin nasıl vezin uygunsuzluğundan kenarda bırakılmış mankûm kaldıklarını görseydi, her halde edebiyattaki güçlük fikrini epey tekâmül ettirirdi.

Bu güçlüğe rağmen edebiyatımızı süsliyen aruz şaheserleri de, dilimizin ne kadar zengin bir şiir dili olduğunu bir daha gösterir.

Yeni romanımız:

Beyaz Selvi

Halide Nusret Zorlutuna

Çok ince kadın şairimiz **Halide Nusret Zorlutuna'nın (ÇINARALTI)** için hazırladığı bu güzel romanı pek yakında tefrikaya başlıyacağız.

Yazan: Adnan GİZ

Osmanlı Tarihinde Islahat Raporları

(Başı 8 inci sahifede)

tanbulda fıka fırka asker yetiştirecek ve bu talimli askerler taşraya dağıtılarak oradaki efradın talim ve terbiyesinde kullanılacaktır.

Abdullah efendinin lâyihasında en dikkate şayan nokta garbe ait eserleri tercüme etmek tavsiyesile işe asıl nereden başlanmak lââzımgeldiğinin gösterilmiş olmasıdır. Avrupadan mütehassıs getirmek modasının da daha o zamandan münevverleri sardığı görülür. Abdullah efendinin düşünceleri zorbaları tatlılıkla idare etmek gibi, her işi pamuk ipliğine bağlamak gibi Osmanlı imparatorluğunda pek çok kullanılan fasit bir usule dayanmaktadır.

3 — ÇAVUŞBAŞI RAŞİT EFENDİ

(Eski reisülkitap. Zamanın diplomasi sanatı sayılan (Fenni mükâleme) de ve hariciye işlerinde bir hayli ustalık göstererek padişahın gözüne giren zekî bir Babıâli efendisi.) O da Yusuf paşa gibi, Anadolu ve Rumelinden toplanacak devşirme çocukların ocağa yazılmasını fakat bunların küfecilik, manavlık gibi işlerle uğraşmaktan menolunmasını tavsiye ediyor. Fakat bu çocukların hangi nizama göre ve ne yolda toplanacağını bildirmiyor. Askerlerin yeknasak bir elbise giymesini, talim görmelerini lüzumlu buluyor. «Hiç bir bakımdan yeniçerilere benzemiyecek olan bu yeni tertip askerlerin onlardan ayrı tutulması bir fesada sebep olur düşüncesile ocağa merbut kalmalarında belki bir mahzur görülmiyebilir. Fakat evvelce icat olunan sür'at topcularının topçu ocağına ilhak edildikten sonra tamamen onlar gibi bozulduklarını gözönünde tutmak lâzımdır» diyor.

Rasit efendi bu sekilde oldukca doğru fikirler ileri sürdükten sonra ancak yirmi otuz bin kişi olarak tensip ettiği talimli askerlerin, asıl yeniçeri ordusunun inzibatını temin etmekie faydalı olacağını söyliyerek derin bir hataya düşmüştür.

4 — DEFTERDAR ŞERİF EFENDİ:

(Sonradan vezir olan meşhur Şerif paşa). — Şerif efendiye göre ordunun ıslahından gaye Kırımın kurtarılmasıdır. Düşmanı mağlûp etmek savaşa, savaş asker, mühimmat ve zahireye, bunlar da hazineye bağlıdır. O halde her şeyden evvel malî vaziyeti düzeltmek lâzımdır. Şerif efendi iktisadî çöküntünün, evvelce Koçi bey tarafından incelenen bir çok sebeplerini tekrar eder. Bilhassa arazinin zalim mültezimlere verilmesi, çiftçinin sefalete düşmesi gibi esaslı maddeler üzerinde durur. Çare olarak; devlete ait bütün toprak ve emlâkin (Mukataat-ı miriye) bizzat darphane tarafından işletilmesi, evkafın yeniden tahriri, evkaftan maaş alanların açık ve gizli olarak kaç para aldıklarının meydana vurulması, çok fazla olan maaş ve anaforların kesilmesi, evkaftan toplanacak fazla varidatın hususî bir mahalde saklanması, hükûmetin dar zamanlarında bilhassa harp zamanında vakıflar hazinesinden borç alınarak sonra tekrar yerine konması, mütevazin bir bütçe yapılarak israfa nihayet verilmesi, madenlerin isletilmesi gibi o zamana göre pek dikkate şayan tedbirler tavsiye eder.

Askerlik bahsine gelince, lâviha verenler arasında hemen yalnız Serif efendi «Yenicerilerin artık ıslah olunmaz bir hale geldiklerini ve artık onları nizam altına almak sevdasından vazgecilmesini» söylemek cesaretini göstermistir. Yenicerilerin verine vezirlerle valilerin yetiştireceği yerli askerlerin konmasını, bilhassa zahire işlerinin ıslahını, hükûmetin sulh zamanında stok yapmasını teklif eyler.

5 — ABDULLAH BERRİ EFENDİ:

(Reisülkitap). — Her şeyden evvel yirmi bin piyade ve beş bin suvari tedariki vacip olduğunu söyliyerek şu fikirleri ileri sürüyor: «Asker, genç yani on yaşından yirmi beş yaşına kadar, seferde bulunmamış ve belki şehir ve kasabaya uğramamış köy ahalisinden olmalıdır. Kışlalar İstanbuldan uzak bir mahalde yapılmalıdır. Askere alınacak gençler iptida köylerden mübaşir ile çağrılır. Köylerde geçinmekten âciz nice kimseler vardır ki ekmek tedariki için gece gündüz hizmet eder. Niceleri vardır ki evlâdını besleyemeyip bir ekmek verecek adam arar. İstanbul ve Üsküdarda bu makule insanlar pek çoktur. Bu şekilde bütün yoksul gençler toplanarak evvelâ sünnet olmamışları sünnet etmeli, sonra Prusyadan elli veyahut yüz afiçyal celp ile bunlara muallim tâyin etmeli. Zira efrenç tayfası bir kaç yüz senedenberi uzun tecrübelerden sonra bu usulü seçmişlerdir.»

6 — SUN'İ EFENDİ :

(Divanı hümayun beylikçisi) : İslâm askerinin cepheye Nevruzdan sonra gelip Kasımdan evvel gittiklerini düşmanın ise yazın icra edemediği harekâtı bahar başlangıcında veya kışın yaptığını ele alarak Osmanlı ordusunun da ikiye ayrılmasını, bir kısmının yaz, bir kısmının kış askeri olması gibi bir takım orijinal tekliflerde bulunur.

***

İşte 1793 yılında imparatorluğun birinci sınıf fikir ve devlet adamlarının memleketin ve ordunun düzeltilmesi için verdikleri lâyihaların en mühimleri bunlardır.

Yeniçeri ordusunun ıslahı için hakikatte bir tek çıkar yol vardı. Hariçte ve dahilde bir çok tehlikelere yol açacak olan bu tek yol da -Deli Petronun istreliçlere yaptığı gibi- ocağı yıkmak ve yerine yeni bir ordu kurmaktı. Hem sade ocağı değil fakat onun memlekette yarattığı zorbalık

(Sonu 15 inci sahifede)

HİKÂYE

Selâm Söyle

Yazan: O. S. O.

Müezzin Bahai efendi komşusu [illegible]eyker hanıma fena halde abayı [illegible]. Müthiş bir softa inadile [illegible]n yakasını bırakmıyordu. [illegible] hanımın evi camie biti[illegible]. Bahai efendi camiin avlusuna [illegible]sandalye atıp oturuyor. Elinde [illegible]h gözler süzük ahla ve uflarla sa[illegible]akşama kadar pencereleri sey[illegible]. Kafesi biraz kımıldasa [illegible] biraz oynasa Bahai efendinin çekişleri duyuluyordu:

Alla[illegible] İllallah! Aman ya er[illegible]merrahim...

Arasıra büsbütün coşarak be[illegible]ler söylüyordu:

Garik-i bahri isyanım
Dahilek yaresulâllah!

[illegible] meleksin sana insan deseler kim inanır!

Vaslın bana hayat verir firkatin memat
Subhane hâliki hâlikulmevte velhayat

Genç kadın bundan çok sıkılı[illegible]. Fakat sessiz ve mahçup tabi[illegible] olduğu için bir rezalet çıkar kor[illegible]susuyordu. En ziyade kocası[illegible] duymasından çekiniyordu. Mese[illegible]meydana çıkarsa belki kocasının [illegible]ine bir şüphe gelir, evi barkı da[illegible]dı.

Bahai efendi sırnaşık âşıklardan. Kadının sustuğunu gördükçe te[illegible]vüzünü arttırıyordu. Bir müddet [illegible]ra yalnız söz atmakla, kalmadı [illegible]alle çocuklarile nâmeler yollamı[illegible] başladı.

Tendecanım, ruhu revanım, sul[illegible] efendim.

Ateşi iftirakınıza tahammülüm [illegible]adı. Bağrım kebap. halim harap A zalim, a mürüvvetsiz beni da[illegible]*ha ne kadar ağlatıp inleteceksin..* tarzında olan bu mektupların ardı arası kesilmiyordu. Mahıpeyker hanım buna da tahammül etti. Mektupları birer birer ocağa atarak yaktı, kocasına bir şey sezdirmedi.

Fakat âşık softa bu sefer büsbütün cür'etini artırdı. Minareden evin içi görünüyordu. Sabahleyin şafak sökerken minareye çıkıyor, güya ezan okuyor gibi kadına söz atıyordu. Yanık bir sesle avaz avaz bağırarak ağzının içinden geveledığı eözleri ezanın âhengine uydurmuştu.

Allahu ekber, Allahu ekber

yerine; ayni makamdan ayni eda ile:

Ey Mahıpeyker, ey Mahıpeyker!
Aşkından yanıyorum illâllah!

diye bağırıyordu. Softanın yanık sesini duyanlar:

— Yahu, bir zamandanberi bizim müezzin efendi çok dokunaklı ezan okumıya başladı!

Diye söyleniyordu. Hocanın ahları, ufları manevî cezbesine veriliyor:

— Müezzin efendinin gönlüne ilhamı vâki oldu... Rütbesi yükselecek. Eteğine yapışalım! deniyordu.

Mahıpeyker hanım softanın büsbütün azıttığını görünce işi kocasına çıtlatmak lüzumunu duydu. Münasip bir dille softanın sırnaşıklığını anlattı. Kocası Ömer bey güçlü, kuvvetli bir adamdı. İlkönce softayı bir iyi pataklamayı düşündü. Fakat sonra mahallenin hürmetini kazanmış bu sinsi ihtiyarı döğmenin mahzurlarını hatırladı.

— Şuna bir oyun edelim?

Dedi. Genç kadın bir rezalet çıkmak tehlikesile titriyordu.

— Nasıl oyun?

— Keratayı eşeğin yerine bahçede dolaba koşalım!

Karısına ne yapacağına dair talimat verdi.

Ertesi gece Mahıpeyker hanımın davetini alan Bahai efendi yatsı namazından sonra açık duran kapıdan içeri dalıyordu. Kalbi çarparak merdivenleri çıkarken karanlıkta şeytan feneri gibi gözleri şehvetle yanıyordu.

Genç kadın softayı karanlık bir odaya soktu. Titriyen bir sesle:

— Ah dedi, bu gece seni çağırmakla çok ihtiyatsızlık ettim!

— Neden?

— Bizimki şüphelendi galiba?

— Deme, sultanım!

— Evet, evet.. şüphelendi. Geceleri sokağa çıkarken yanına silâh almak âdeti değildi. Halbuki bu gece silâhını alıp çıktı.

— Eyvah, ben öyle ise gideyim!.

— Gitseniz fena olmaz.. Allah esirgesin geliverirse evde saklıyacak yer yok..

Bahai efendi gitmiye hazırlanırken kapı vuruldu. Ömer bey hiddetli bir sesle kapının önünde öksürüyordu.

— İşte, dediğim çıktı.. Çabuk gel.. Seni bahçeye çıkarayım..

— Bahçede ne yapayım? Duvardan atlayamam.. Çok yüksek..

— Atlayacak değilsin.. Bahçede dolabı çeviren merkep var ya..

— Ey..

— Onu ahıra çekerim.. Sen onun yerine geç.. Dolabı çevir.. Farkına varmaz..

Birkaç dakika içinde bu işler olup bitti. Merkep ahırda yan gelip rahat ederken Bahai efendi zifiri karanlık bahçede gacur gucur dolabı çevirmiye başladı.

Ömer bey pencerenin önünde oturmuş, karısile konuşuyordu:

— Bu gece içimde bir sıkıntı var. Uykum kaçtı..

— Hayrola!..

— Sebebini bilmiyorum.. Bir kahve yap ta konuşalım..

Bir taraftan kahveleri içiyor, bir taraftan da mahallenin halinden bahsediyorlardı.

— Kötü yer.. Dedikodusu çok.. Buradan taşınalım!

— Sen bilirsin!

— Hem evin suyu da yok. Eğer eşek bütün gece dolabı çevirip depoyu doldurmazsa gündüz susuz kalacağız..

Bahai efendi yorulup bir dakika dinleniyordu. Dolabın gıcırtısı bitince Ömer beyin sesi gürlüyordu.

— Deh! Eşekoğlu deh!.. Bütün gün arpayı yiyip ahırda yan geliyorsun deh!..

Softa tekrar var kuvvetini sarfederek dolabı gacır gacır döndürmiye başlıyor, on dakika sonra yorulup duruyordu. O zaman Ömer beyin sesi duyuluyordu.

— Deh! Şimdi aşağı inip sana bir temiz sopa çekerim ha.. Depo dolmadan durmak yok.. Deh!

Gece yarısına kadar bu hal devam etti. Depo doldu, sular oluklardan taştı. Softanın canı da burnundan gelmişti. Ömer bey yatmıya gitti. Mahıpeyker hanım, ayakta durmıya takati kalmıyan müezzini sokak kapısından savdı.

Bahai efendinin uslanıp uslanmadığını anlamak için bir hafta sonra kocası tekrar dâvet ettirdi.

Müezzin efendinin aklı başına gelmişti. Dişlerini gıcırdatarak gelen çocuğa şu cevabı verdi:

— Git hanıma selâm söyle., Depoda su bitti galiba... Dolabı çevirmek için başka birini bulsunlar!

O. S. O.

Şiirler

Küçük Mehmede Şiirler: 5 [*]

Mehmedin duası

Bütün günahlardan sıyır azâd et,
Tanrım beni hak yolundan ayırma.
Her yerde sen, her şeyde sen merhamet,
Tanrım beni doğru yoldan ayırma.

İnandığım ik şey var: Vatan!. Sen!.
Kâinatı yok edersin istesen,
Sende bütün üstünlükler şeref, şan,
Tanrım beni hak yolundan ayırma.

Ölülerim sana sığınmış yatar,
İyilikler senin gönlünde açar,
Cennet yolu sırat kapından geçer,
Tanrım beni doğru yoldan ayırma.

Kötülükler haram benden ıraktır,
Alnım açık ana südümden aktır,
Hür yaşamak kalbde ölmez murattır,
Tanrım beni hak yolundan ayırma.

Kabir azabı çekmesin kulların,
Şehitlere açık olsun cennetin,
Sahibisin binbir çeşit nimetin,
Tanrım beni doğru yoldan ayırma.

Doğru yolu sende buldum sendedir,
Arzu, şehvet, ruhtan uzak tendedir,
Vatan için akacak kan bendedir,
Tanrım beni hak yolundan ayırma.

Halim YAĞCIOĞLU

[*] Bu şiirlerimi gözlerinin rengini görmediğim, seslerinin tatlılığını duymadığım, fakat sevgilerini içimde taşıdığım bütün Türk çocuklarına, bütün vatan çocuklarına söylüyorum.

Dağlar

Gitme öyle uzaklara,
Dağları gel sen bana sor,
Dağlar içimde bir yara,
Deşilmiyor, deşilmiyor.

Dilde; bir hece şu dağlar,
Gözde; bir damla su dağlar,
Gönülde bir pusu dağlar,
Aşılmıyor, aşılmıyor.

Bir yağız ata binmeden,
Biraz gülüp sevinmeden;
Söyleyin a dağlar neden?
Sizlere ulaşılmıyor.

Hamdi IŞIKLI

Yalız bu gönül

Yalnz bu gönül, olsa da yalnız,
Yüzlerce adam yoldaşı her an.
Çevrem boşalıp, dolsa da yalnız
Gönlümde benim kor gibi hicran.

Yok, kalbimi anlar, beni anlar;
Yok, gönlüme eş tek kişi candan.
Yetmez bana, yetmez bu adamlar
Yok, özlediğim, istediğim can..

Mehmet ÇINARLI

DELHİDEN ÜSKÜDARA

Tefrika : 49 Yazan : BARKIN

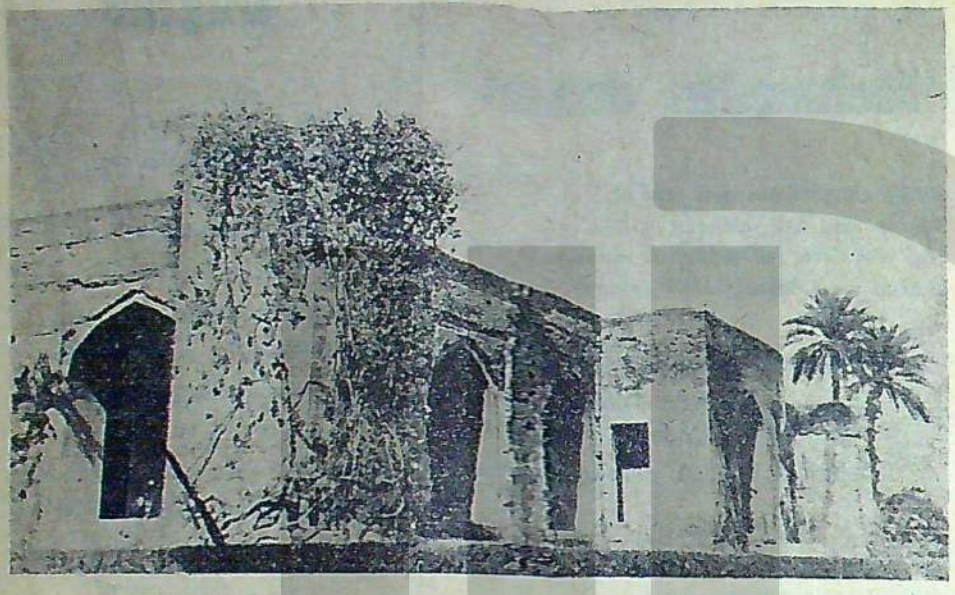

Nur Cihanın natamam kalmış türbesi

Ravelpindi yolunda sağdan bir şosecik ayrılarak Taksila'ya gidiyoruz. Taksila Hindistanın en eski ve tarihi şehirlerinden biridir. İskender Hindistana geldiği zaman Taksilada oturan Şimalî Hindistan kralı ile anlaşmış ve onun muaveneti ile Pençab kralı (Porus) u yenmişti. Porsu'un asıl adı Paurava olup vedalarda bile adı geçen eski pururlar uruğundadır. İskender Pençab'ı aldıktan sonra Taksilada Hint tacını giymiştir. Sonra Taksila hep Hindistanda saltanat süren muhtelif Yunan hükümdarlarına merkezlik etmiş. Son zamanlarda burada yapılan hafriyatta 4 medeniyet tabakasına delâlet eden âsar bulunmuştur. Burası muhakkak gidilip görülmiye değer. Bir de müzesi var ki bilhassa grecobouddahique âsar ile dolu.

Raval Pindi'de benzinimizi tamamladık ve büyük bir süratle Attok köprüsüne doğru yol almıya başladık. Attok köprüşü Pencap vilâyetini şimal batı vilâyetinden ayıran Sint nehrinin üzerine kurulmuş iki katlı muazzam bir demir köprüdür. Büyük ehemmiyetinden dolayı güneş battıktan sonra yaya ve araba servisine köprü kapanır, yalnız trenler geçer. Köprü başları birer müstahkem mevki halindedir. Nehrin sol sahilinde ve bugünkü köprübaşının biraz yukarısında 1581 de Ekber Han tarafından yaptırılan eski Attok kalesi vardır. Bu kalenin kurulmuş olduğu tepeciğin eteklerinde de yine Ekber'in yaptırdığı eski köprünün ayaklarından kalma yığınlar görülüyor. Nehrin karşı sahilinden bu kalenin o kadar güzel bir görünüşü var ki sanki bir kale değil özenile bezenile yapılmış bir sanat eseridir.

Attok köprüsünden sonra yine Hindistanın kesif nüfuslu yerlerinden geçiyoruz. İşte biraz sonra Hayrabat kasabasına geldik. Burada yol Sint nehrinin bir dirseği kenarından geçiyor. Geriye bakınca karşıdan Attok köprüsü, eski kale ve Hindistan kıt'asına adını veren geniş Sint nehrinin heybetle akışı görülüyor.

400 üncü kilometrede (Nevşehire) ye vardık. Burası Şimalî Hindistanın en kuvvetli bir garnizonudur. 4 piyade, iki suvari alayile bir topçu taburu burada oturur. Bu kasabanın kenarından Kâbil nehri geçiyor. Efganistanın Kâfiristan denilen ormanlık arazisinden buralara nehir yolile cesim ağaç kütükleri getirilir.

Artık Peşaverdeyiz demek. Vakit akşama yaklaştı, ortalığa bir gariplik bir hüzün çökmüş. Yollar otlaklardan dönen mandalar ve ineklerle dolu. Cesim, iyi besli, torba gibi sarkan memeleri sütle dolup gerilmiş hayvanlar! Öküzlerinin çığu hörgüçlü, irlyarı hayvanlar. Bu memleketin ne güzel bir hayvan nesli var.

420 nci kilometrede Peşaver'e vardık. Şehre girerken yolun solunda Ekber Han'ın yaptırdığı cesim kale ve buna bağlı ileri mevziler ve tabyalar görünüyor. İngilizler burayı tamir etmişler ve hâlâ kullanıyorlar.

Güneş daha iyice batmadan şehrin ortasına geldik ve yine Hotel Deans'de yerleştik.

Kâbil'e dönüş

Ertesi sabah hep işe geçti. Peşaverde bıraktığımız eşyaları aldık, otomobil'in arkası tepeleme yüklü. Ancak öğleye doğrru yola çıkabildik, bu akşam Kâbil'e varmak imkânsız. Ancak Nimla'ya kadar gidebileceğiz. Turham ve Dekka'daki gümrük ve pasaport merasimini bitirdik. Celâlabat'a kadar yol çok güzeldi. Burada durmadan geçtik. Nimla yolu bizden sonra buralara inen sellerle biraz bozulmuş. Tabii öyle olacak. Gelirken bizi arasında hapseden karlar eridi, suları buralardan başka nereye gidecek?

— Devam edecek —

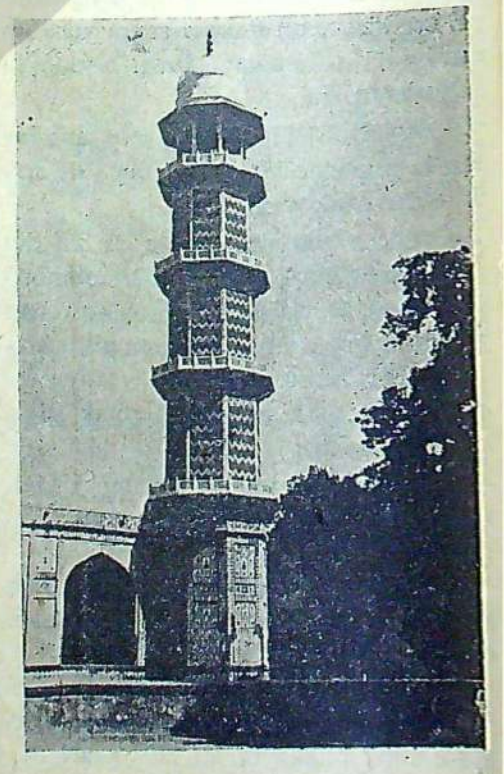

Cihangirler türbesindeki minarelerden b

Yazan: Dr. Mustafa Hakkı AKANSEL

Türklerde Bilgi

(Baştarafı 4 üncü cahifede)

lar (yani müspet iş gördüler), ve aynı zamanda, daha az harap ettiler).

Tanınmış Fransız tarihçisi Fustel de Coulanges'in 1880 de yaydığı (La Cité antique - ilkçağ beldesi) isimli eserinin sonunda, ve bu pek kıymetli eserin temel fikri olarak şöyle yazılıdır: (İnsanların kanunları, kurumları, örf ve âdetleri, hepsi, (İnanış şekli) ile sıkı sıkıya ilgilidir. İnanış şekli değişince hepsi değişir, veya, inanış şekli, kendini tekâmüle uyduramazsa, o millet inkiraz bulur).

Filozof Kayzerling te 1918 de bastırdığı, (Bir filozofun günlük seyahat notları, Cilt 2, Sayfa 412), şimdiki Şimalî Amerikanın maddî refah ve servetinde, dinin, inanış şeklinin çok tesiri olduğunu yazar. Çünkü, Anglo-Saksonlara göre: «Maddî refah ve servet, Allah'ın kulunu sevdiğine bir alâmet» addolunurmuş, bir bu inanış tarzına ve Amerikanın şimdiki haline bakın, bir de «Bu dünya kâfirlerindir, Müslümanların asıl dünyası âhirettedir» şeklindeki ve hakikî müslümanlıkla alâkası bulunmıyan fikrin İslâm dünyasını ne hale getirdiğine bakın; o zaman, (inanış şekli) nin hayatî ehemmiyetini daha iyi anlarsınız.

Fransız müsteşriki René Grousset'nin, büyük bir çalışma neticesi olduğu belli olan: (L'Empire Des Steppes - Bozkırların üstünlüğü, hâkimiyeti) isimli 1939 da basılan çok kıymetli eserinde, ayni fikir, şu suretle ifade oluntuyor (sayfa: 580 ve 594) (Lamalığın hâkim olması, Şarkî Mogollar üzerinde derhal uyuşturucu bir tesir yapti. Ordos, Tümed, Çakar ve Kalga, bahusus ilk saydıklarım, Tibet din sınıfının tesirleri altında, mertliklerini kaybettiler. Bûdâ kilisesi, T'ang devrinin o müthiş Tibetlilerini, Tsong-kha-pa'nın hayalperest ve falcı bir milleti haline koymuştu. Asrî Mogolları ise, daha âdi bir dereceye düşürdü. Onlar, tenbel bir din taassubuna daldılar).

(Bitmedi)

Dr. Mustafa Hakkı AKANSEL

YENİ ÇIKTI

Maskeler Aşağı

"En Büyük Tehlikenin İçyüzü"

Yazan: O. S. O.

(En Büyük Tehlike) nin bir hulâsasını aynen naklettikten sonra Türkçülerin aleyhindeki iftiralara, tahriklere en açık bir lisanla cevab veren, Türklük ve memleket davalarını müdafaa eden bu risalyi her Türk genci mutlaka okumalıdır.

Fiatı 30 kuruş.

Osmanlı tarihinde ıslahat raporları

ruhunu, bütün kötü görenekleri, çapulculuk zihniyetini de kökünden kazımak ve yeni ordunun manevî yapısını yalnız Türk ruhu, Türk türesile inşa etmek gerekti. Kahramanların mezhebi olan Türk ruhu ve Türk türesi büyük bir ordu için en büyük iç kuvveti olmak değerini daima muhafaza ediyordu. Yeniçeri ordusu ise Türklüğün bu üstün vasıflarını çoktan kaybetmişti. Şimdi bir çok Babıâli ricali hâlâ okşamalar, iltifatlar, vaitler, yeminler, fetvalar ve fermanlarla bu köhne ordunun ıslah olacağını umuyor ve basiret sahipleri onların şu gafletine ancak şu iki mısra ile cevap veriyorlardı :

Köhne saat gibidir cism-i zaif-i piran
Ona daru-yu müdâra ile kuvvet gelmez

Islahat lâyihalarının neticesi yeniçeri ordusunun yanıbaşında nizam-ı cedidin ihdası ve nizam-ı cedidin sonu da Üçüncü Selim'in katli oldu.

Hasan Adnan GİZ

Hüseyin Namık Orkun

TÜRK EFSANELERİ

YAYINI

Fiatı 50 kuruş

UMUMİ SATIŞ YERİ :
İSTANBUL-ANKARA CADDESİ
ÇINARALTI İDAREHANESİ Nº 47

Yaylâ Türküsü

Halide Nusret ZORLUTUNA

En ince, en san'atkâr kadın şairimiz Halide Nusret Zorlutuna'nın en seçme şiirlerini bir araya topladığı bu eşsiz şiir mecmuasını bütün edebiyat severlere tavsiye ederiz.

Fiatı 50 kuruş.

Satış yeri: İstanbul, ÇINARALTI İdarehanesi.